

For Norden

Taler

Johan Sebastian Welhaven

Dato

13 januar 1860

Sted

Christiania

Omstendigheter

Studentersamfundets årlige fest «til Fædrenes Minde»

- 1 Idet jeg med nogle indledende Ord skal aabne denne Aftens Festlighed,
paakalder jeg hos de Nærværende den Hjelp, som ligger i en indviende
Stemnings Magt. Jeg stoler dennegang paa en Stemning, der er fri og freidig,
som naar vi indaande Fjeldets Luft og have den vide Udsigt. Ja den, der færdes
5 daglig i det Lave, paa den indskrænkede Plet, han er glad ved at komme paa
Høiden; en Længsel efter Frihed og Fjernhed fører ham did, og nu har han, hvad
han søgte; det Fjerne er traadt ham imøde, dets udvidende Aande
gjennemtrænger ham. Og der er i Sjelelivets Verden en Indsnævring, som knuger
Hjertet, naar de nærmeste Omgivelser fornemmes som et Tryk af Uret og
10 Miskjendelse, og den Krænkede ruger over sin Bitterhed. Staar han endog fuldt
bevæbnet og med blussende Kraft i Selvforsvar, hans Indre siger ham dog, at
saaledes kan ei et Menneskeliv trives; han føler, at dette er idel Usalighed og
Aandsfortærelse. Men frigjørende og mild er disse Festers ledende Tanke; den
indeslutter Alt, hvad der knytter os til vort Folk og Fædreland, men hæver det
15 ogsaa til en større Gyldighed og til en udvidet Synskreds.

- Saaledes erkjende vi det nu; og naar vi kalde denne Tanke gammel, da er det
fordi vi, ved at opfatte den i Aand og Sandhed, have lært at gjenkjende den
gjennern al Forvanskning og Uklarhed, der skjulte den fordum. Den er gammel,
20 og dog saalangt fra at være udlevet, at den netop i vore Dage er fremtraadt med
de stærkeste Fordringer til Livet; derfor kaldes den og en ungdommelig Tanke,
og i Kronen af Nordens Ungdom har den skudt Blomst.

- Men der er lagt for lidet Mærke til, at den akademiske Ungdom allerede har
25 indført Tanken i det Virkelige, bragt den til Vext og Udvikling i uafviselige
Kjendsgjeminger. Lad det længe nok hedde en skandinavisk Phantasi, at
Nordens Studenter paa en bestemt Dag samles i Aanden ved et Fællesønske, der

tager poetisk Sving og Udtryk; og indskrænk kun alle Forsøg paa literær nordisk
30 Samvirken til Bogverdenens tvivlsomme Spiregrund; men en anden Betragtning
kræve de store Sammenkomster af de nordiske Landes ypperste Ungdom. Her
have Folkene selv, prøvede Mænd af deres Midte og de høieste Styrere taget Del
i Bevægelsen. Ikke blot et ungdommeligt Haab, men en ny Tilstand, med
grundigere Krav til Fremtiden, er derved opstaaet i det nordiske Samfundsliv.
35 Hvo har været med i disse Ynglingething og erkjender ei, at der var en stor
Betydning i Glæden, en Indsats af alvorlig Handling i de festlige Optrin? Selv
den lunkne Deltager maa have følt, at der under de lette, spillende Former var
en Magt, der holder igjen og varigt forpligter. Og er der nogen Fremmed, som
tvivler derom, lad ham da læse de fremlagte Aktstykker; han skal vistnok møde
40 Udtryk for Øieblikkets Lyst, men ogsaa gribes af det Betydningsfulde, og
mellem flygtige Skrifttræk skal han finde dybt indskrevne Runer.

Om eet Haab og een Idræt samledes de mange tusinde Stemmer: det
skandinaviske Samlivs voxende Udvikling. Og kan dette være en skuffende
45 Forventning? Saa umiskjendeligt det er, at ethvert af Nordens Folk har at
uddanne sit selvstændige Liv, sin Karakter, der dog peger paa et for dem alle
fælles Grundvæsen, saa vist er det og, at jo fyldigere og kraftigere Fælleslivet arter
sig, desto ædlere, vil og det Særegne fremtræde; thi hvis det er en naturlig Trang,
at de Ligestemte søge hinanden, saa ligger der og for enhver af dem allerede i
50 denne Trangs Tilfredsstillelse en Forhøielse af hans eget Liv, en Udviklingskraft
for hans eiendommelig Evne.

Danmark og Norge, - var deres lange Samliv maaske en blot tvungen og
unaturlig Forening? Er der Intet af dette Fælles, som har faaet en saadan Indvæxt
55 i vor Folkestamme at det kræver fortsat Samvirken, og skulle vi frakjende os saa
mange uerstattelige Goder, der ere vore, skjønt tillige Danmarks? Lad mig
nævne, hvad der er af høieste Betydning. Dette Skriftsprog, som kaldes dansk,
som vor Holbergs Aandsklarhed har givet Præg, som hører til den moderne
Sprogverdens skjønneste Dannelser, - det er i Sandhed Eders Modersmaal. I
60 dette Sprog er Eders Tankeliv udvoxet, og næret med de høieste Ideer. Hvergang
I, skrivende eller talende, forstyrre dets Bygning, krænke dets Aand, nedsætte I
selv Eders Udtryksevne. I dette Sprog har al Norges Folk gennem
Aarhundreder fundet Betegning for det Hellige, modtaget Religionens Belæring
og Trøst, og for Dalenes Slægter omfatter Skriftsproget ligesom en høiere
65 Tilværelsens Kreds, der hæver dem op over Fjeldskyggen. Er nu alt dette idel
Unatur og Udvorteshed, der skal og kan afstrefes, - hvo maaler da vor aandelige

Armod til denne Dag og vor Vanmagt til fremtidige Udviklinger? Og nu de store Indstiftelser for Videnskab, Kirke og Stat, der ere oprundne af vor

70 Forening med Danmark - blev ikke vort hele Samfundsliv, ja vor Frihed selv, udviklet af disse Former, der siden have støttet vor Selvstændighed og tillige vist sig smidige nok til frugtbare Omdannelser? Ja, selv vor Glands fra Sagaoldet, i hvis Betragtning vi mere og mere søge Forklarelse og Selverkjendelse, den fremsteg af vort Samliv med de Danske. Ikke over Fjeldtinden, men over det
75 lave Agerland gjenoprandt fra Dybet af denne Glands, og Slettens Mænd hilsede den først, hilsede den ogsaa som deres Dagning.

Men hvor mærkeligt, - da disse dybe Erindringer begyndte at blive levende i vort Hjem, da var ogsaa Tiden kommen saavel til Sondring som til forandret

80 Forbindelse. Just da skulde ordensstore Tanke indtræde i en ny Epoche, derved at det tredie Folk vandt Frihed. Det blev nu Norges Hovedkald, som selvstændig at fremstille sin Del af Nordens Charakter, ikke løsrevet, men med høiere Adkomst og Pligt i det nye Forbund. Nu skulde der findes en sand Tydning af hin gamle Union, som, efter Geijers Udtryk, kun saae ud som en
85 Tanke; der skulde forberedes en nordisk Forening gennem de Deltagendes fulde Selvbestemmelse og Sideordning. Det Stadium, hvori vi just befinde os, aabenbarer end mere dette Forholds Natur. Vi tør vel sige, at i nordisk Aand kan ingen Idræt kaldes større og mere betydningsfuld end Norges ufortrødne Stræben i at gennemføre og vogte sin Selvstændighed, og fordi vi idag knytte
90 denne Betragtning til Festens Tanke, derfor er vor Stemning løftet over Nuets Mislyd.

Men da tør vi og give den Gjenstand, hvortil jeg sigter, sit rette Udtryk: I et fremtrædende Punkt er vor Selvstændighed nu fornegtet, ikke af det svenske

95 Folk, men dog i dets Midte, i Kredsen af dets Raadslagning og med Efterklang i den svenske Presse. Disse Mænd af Broderfolket ville ikke bryde Foreningen, og de skulde neppe sige Nei, om det gjaldt at vinde Danmark med; men der foresvæver dem en Betragtning, som Historiens Dom har forkastet. De optræde med en Anskuelse af Landenes Forhold, der tilhører den nordiske Ufreds Tider,
100 da Foreningen skulde fremmes ved Underkuelse, ensidig Overlegenhed, og ei ved Frihed. Saaledes har dette Spørgsmaal, der for os synes saa alvorligt, lige en almindelig skandinavisk Interesse.

Og naar Norge nu staar som et fuldmyndigt Vidne mod hin Miskjendelse af et
105 forenet Nordens sande Velfærd, da har Folket og gennem de sidst forløbne

halvhundrede Aar et Tilbagesyn paa Begivenheder, der for vort Kald i Norden indeholde de mest betydningsfulde Tegn. For femti Aar siden var der et Punkt, da al Nordens Forening syntes saa godt som given, da ogsaa i Norge mangel
110 varm Fædrelandsven glædedes ved denne nære Udsigt. Men da blev Alt med Et forandret, og ved hvilke uberegnelige, vidunderlige Forhindringer! Det skulde ei ske, Tanken var umoden; saaledes var ei Norge kommet til sin Ret. Og om vort Folk den gang havde faaet Selvstyrelsen som en Gave, det havde dog ei været den sande Vei til Frelse og Udvikling. Ved en Selvbestemmelse, fattet i strengeste
115 Afsondring, just som naar vigtige Prøver skulle aflegges, maatte vor Frihed vindes, for at blive Et med Folkets Liv, og - vi sige det i vor Festtankes Medfør - for at Norge kunde vorde et stærkt Bindeled i det trefoldige Norden. Efter dette Tilbagesyn tør vi tillidsfuldt møde Nuets Opgave, vende Blikket fremad, og række trofaste Hænder til vore nordiske Brødre. Og hvad vi nu opleve, saa
120 mange Tegn paa Gemytternes uklare Gjæring, saa mangel Mistydning af vor Higen og Stræben, skal end mere foreholde os den Pligt at fremme en gjensidig Forstaaelse mellem disse Folk, til fri Udvikling af deres Kraft, til Blomstring for deres Fællesliv.

125 Men i alt dette lægger jeg særegen Vægt paa, at det tales i Studenternes Kreds, og atter stiller jeg de store akademiske Sammenkomster for Eders Erindring. Den skandinaviske Foreningstanke er ret egentlig overantvordet til de unge Videnskabsdyrkeres Varetægt og i ethvert Nu, hvor Splidagtighedens og Mistillidens Aand vil komme op, maa dette Kald dybere føles. Der skal være en
130 Kreds i Norden, den ideale Stræbens og de ædleste Forhaabningers Kreds, hvor den sande Foreningstanke, under Modsigelsens og Fornegtelsens truende Skyer, kan finde Ly og Hegn. Saa have Folkene villet det. For den unge Garde, der omgiver Forbundets Fane, have de tre Folk, gennem deres bedste Mænds Røst, afgivet den rette Bekjendelse om et enigt Norden. Og i denne Kreds skal det idag
135 taknemmeligt mindes, at vi paa Sveriges Grund, fra de alvorligste Læber, under Tusinders Bifaldsraab, have hørt et Vidnesbyrd, der modsiger og forkaster den Aand, hvis Røst har overrasket os fra det svenske Ridderhus. - Men da gjælder det og, at I her, under Banneret, gjøre Eders Pligt, at I samle og ikke sprede. Det gjælder at hævde den Ros, som en af Broderfolkets gjeveste Mænd, i den talløse
140 Forsamling ved Hasselbakkens Fest, tildelte Norges akademiske Ungdom, at den havde bekæmpet Tvedragten mellem Nordens Folk. Løftet, som da blev afgivet om Udholdenhed i denne gode Stræben, være Eder alvorligt og ubrødeligt!

Men blandt disse Festers mangfoldige Minder er der et, som især har Magt, - jeg fremkalder det med Ærefrygt og Vemod; det er Erindringen om vor hedenfarne Konge, vor Selvstændigheds trofaste Ven og Vogter. I sit kongelige Hjem samlede han de talrige Skarer af al Nordens akademiske Ungdom, og til dem udtalte han forhaabningsfulde og gribende Ord, der fik Gjenlyd langt udover disse Landes Grænser. Hans graanede Hoved bar Sorgernes og Alderens Mærker, men hans Blik var lyst og kjerligt. Saaledes saae vi ham for sidste Gang, da han under en Sommerdags skyfrie Himmel sagde Farvel til de bortdragende norske Studenter. Idet han modtog deres sidste Hyldest, bad han dem mindes, at disse Ungdomsmøders Øiemed ei var Studenterforbindelser, men Broderskab mellem Nordens Folk. Ja, dette skal erindres, og Mindet overantvordes og fornyes gjennem Studenternes skiftende Rækker.

Og lad mig slutte her; thi det var ei dennesinde min Hu paany at udvikle den nordiske Foreningstanke. Jeg vilde kun fremhæve den mellem friske Indtryk og Erindringer, og jeg vilde, i Samklang med Eders Stemning, føie en Alvorstone til Festens Løsen: Held for Norden, leve blandt Broderfolkene Foreningens Aand!

165

Kilde

J. S. Welhaven: Samlede verker, bd. 4. Oslo 1992, s. 412-416.

170

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/for-norden-371>

175

180